

บทที่ 1

บทนำและวัตถุประสงค์

กาแฟอาราบิก้าจัดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของโลกชนิดหนึ่ง โดยมีปริมาณผลผลิตของโลก 5.393 ล้านตัน ประเทศไทยมีการปลูกมากในภาคเหนือและเป็นพืชที่มีศักยภาพในการสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้เป็นอย่างดี โดยในปี พ.ศ. 2556 พื้นที่การปลูกกาแฟอาราบิก้าในภาคเหนือเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2555 จาก 38,885 ไร่ เป็น 50,350 ไร่ โดยเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา 11,465 ไร่ ปริมาณผลผลิตปี พ.ศ. 2556 ทั้งหมด 8,220 ตัน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557) ในปีการผลิต 2556/57 โครงการหลวงมีพื้นที่ส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้า 9,491 ไร่ มีปริมาณการส่งมอบผลผลิตกาแฟกะลา 255 ตัน และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีพื้นที่ปลูกกาแฟประมาณ 1,982 ไร่ ผลผลิตกาแฟกะลาประมาณ 200 ตัน โดยในอนาคตมีแนวโน้มที่ผลผลิตกาแฟอาราบิก้าทั้งในพื้นที่โครงการหลวงและพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงจะมีปริมาณผลผลิตกาแฟกะลาทั้งหมดมากกว่า 500 ตัน สถานการณ์ที่เกษตรกรมีการปลูกกาแฟอาราบิก้าเพิ่มขึ้น ประกอบกับนโยบายการค้าระหว่างประเทศลดภาษีลง ทำให้กาแฟที่นำเข้ามีราคาถูก มีโอกาสเข้ามาแข่งขันกับกาแฟที่ผลิตในประเทศได้มากขึ้น

สถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็นเหตุให้เกษตรกรผู้ผลิตกาแฟอาราบิก้าของประเทศไทย มีข้อเสียเปรียบและมีอุปสรรคในการแข่งขันทางด้านราคากับกาแฟที่นำเข้าได้ แนวทางที่เกษตรกรจะทำได้คือจะต้องผลิตกาแฟที่มีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของแมลงศัตรูที่สำคัญของกาแฟมีหลายชนิด ได้แก่ มอดเจาะผลกาแฟ ซึ่งเป็นแมลงที่ทำลายผลกาแฟให้เสียหายในสภาพแปลงเป็นหลัก (อาภรณ์ และคณะ, 2526; กรรณิการ์, 2543) จากการศึกษาที่ผ่านมาการเข้าทำลายของมอดเจาะผลกาแฟ *Hypothenemus hampei* (Ferrari) (Coleoptera: Bostrichidae) พบว่า แมลงชนิดนี้ยังไม่พบว่ามีปัญหารุนแรง (อาภรณ์ และคณะ, 2526 ; จรัสศรี และคณะ, 2535) แต่ภายหลังพบว่า มอดเจาะผลกาแฟ มีบทบาทสำคัญต่อผลผลิตกาแฟในช่วง ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา (บัณฑิต และคณะ, 2551) ทำให้ความเสียหายให้กับผลผลิตกาแฟถึง 26 เปอร์เซ็นต์ (ยาวลักษณ์ และคณะ, 2552) นอกจากนี้ยังมีรายงานความเสียหายของผลผลิตกาแฟจากเกษตรกร ใน อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ พบมอดเจาะผลเข้าทำลายในพื้นที่การปลูกกาแฟอาราบิก้ามีความเสียหายเฉลี่ย 20.06 และ 11.5 เปอร์เซ็นต์ ในปีการเพาะปลูก 2552/2553 และ 2553/2554 และหนอนเจาะลำต้น เป็นแมลงที่เจาะกิ่งกาแฟหักเสียหาย ทำให้กิ่งกาแฟหยุดการเจริญเติบโตและผลผลิตเสียหาย (จริยาและคณะ, 2535; Visithpanich, 1994) นอกจากนี้ ยังพบการเข้าทำลายเพลี้ยหอยกาแฟ และเพลี้ยแป้ง ซึ่งเป็นแมลงที่ทำให้กาแฟทรุโทรมมีการเจริญเติบโตช้า และผลผลิตเกิดราดำ ส่งผลต่อคุณภาพของเมล็ดกาแฟ จากตัวอย่างที่ผ่านมา นับว่ามีแมลงศัตรูกาแฟที่สำคัญและอาจเป็นปัจจัยที่ทำให้การผลิตกาแฟของเกษตรกรทั่วภาคเหนือประสบปัญหาได้

สำหรับโรคในกาแฟ พบว่าโรคที่สำคัญชนิดหนึ่ง คือโรคราสนิม (coffee leaf rust) ที่เกิดจากเชื้อ *Hemileia vastatrix* ซึ่งทำความเสียหายตามแหล่งปลูกกาแฟทั่วไป โดยเฉพาะพันธุ์อาราบิก้าที่ปลูกในภาคเหนือ มักเริ่มระบาดในฤดูฝนประมาณเดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม ขณะเดียวกันยังพบการระบาดของโรคผลเน่า (coffee berry disease; CBD) หรือโรคแอนแทรกโนสที่ผล เกิดจากเชื้อรา *Colletotrichum kahawae* (*C. coffeanum* Noack.) และ *C. gloeosporioides* (Penz.) and Sacc โดยเชื้อราเข้าทำลายที่ผล นอกจากนี้มีรายงานพบโรคอื่นๆ เข้าทำลายกาแฟ เช่น โรคใบจุดตากบ (brown eye spot) ที่เกิดจากเชื้อรา *Cercospora coffeicola* (กรมวิชาการเกษตร, 2547)

ด้วยสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้นโยบายในการควบคุมโรคและแมลงศัตรูกาแฟ ดำเนินไปได้อย่างล่าช้า และไม่ทันต่อเหตุการณ์ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน จะมีส่วนช่วยให้ นโยบายในการควบคุมแมลงศัตรูกาแฟเป็นไปได้อย่างมีคุณภาพ เพื่อหาแนวทางในการป้องกันพื้นที่ที่ยังไม่มีการระบาดของโรคและแมลงศัตรูกาแฟอราบิก้าและจำกัดขอบเขตการระบาดของโรคและแมลงศัตรูให้อยู่ในสภาวะที่ควบคุมและบริหารจัดการได้ และจะช่วยในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการผลิตและการตลาดกาแฟอราบิก้าของเกษตรกรบนพื้นที่สูงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.1 เพื่อสำรวจสถานภาพโรคและแมลงศัตรูกาแฟอราบิก้าที่สำคัญในพื้นที่หลักของการปลูกกาแฟอราบิก้าในพื้นที่ภาคเหนือ
- 1.2 เพื่อศึกษาและกำหนดแนวทางในการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูกาแฟอราบิก้า

